

Ontogeneze lidské motoriky

Ontogeneze

je proces, kterým prochází jedinec od splynutí pohlavních buněk až po dospělost.

Ontogeneze spolu s fylogenezí patří do evoluční biologie.

Zákony ontogeneze člověka

celistvosti a jednoty organismu (změny motorických funkcí jsou v úzké souvislosti se změnami tělesnými a psychickými)

nezvratnosti a neopakovatelnosti (vývoj probíhá po etapách a jejich sled je nezvratitelný)

diferenciace a specializace (postupem věku dochází k účelové diferenciaci motoriky, vzrůstá interindividuální variabilita)

nerovnoměrnosti (velikost vývojových změn neprobíhá rovnoměrně – zhruba ve fázích vzestupu, kulminace a involuce, regrese)

Zákony ontogeneze člověka

jednoty biologického a sociálního (vývoj lidského organismu probíhá jako proces socializace)

asynchronie (vývoj všech změn organismu probíhá sice podle zákona celistvosti, ale asynchronně. Střídá se období akcelerace a relativního klidu, senzitivní období)

Sekvenční pravidla motorického vývoje

cefalokaudálního trendu (vývoj motoriky postupuje od hlavy k dolním končetinám)

centrálně periferního trendu (vývoj motoriky postupuje od centra těla k periférii)

recipročního propojení (princip pro udržování rovnováhy v protikladných částech těla při složitější činnosti, např. na nejnižší úrovni flexory - extenzory)

funkční asymetrie (vývoj směřuje k funkční asymetrii – pohybové lateralitě)

individualizace (vývoj jedince je jedinečný a neopakovatelný ve všech jeho znacích a projevech)

autoregulační fluktuace (vývoj motoriky probíhá za náhodného střídání fází progresivního vývoje a relativní stabilizace).

Věková období dle Příhody

kojenec	0 – 1	
batole	1 – 3	
předškolní věk	3 – 6	
ml. školní věk	6 – 11	prepubescence
st. školní věk	11 – 15	pubescence
ml. dospělost	15 – 20	postpubescence
mecítma	20 – 30	
životní stabilizace a vyvrcholení	30 – 45	adultum
střední věk	45 – 60	
starší věk	60 – 75	
kmetství	75 – více	

Věková období – univerzální členění (lékaři)

prenatální období

oplozené vajíčko (zygota) od oplození do konce 1. týdne

embryo (zárodek) 2. týden – 8. týden

fetus (plod) 9. týden – porod

novorozenecké období 1. den – 28 dní

kojenec 28 dní – 1 rok

batolecí období 1 rok – 3 roky

mladší batolecí období 1–2 roky

starší batolecí období 2–3 roky

předškolní období 3–6(7) let

školní období 6(7)–15 let

mladší školní období 6–11 let

starší školní období 11–15 let (puberta)

dospívání – adolescence 15–20 let

dospělost 20–65 let

mladší dospělost 20–35 let

střední dospělost 35–50 let

starší dospělost 50–65 let

stáří 65 a více let

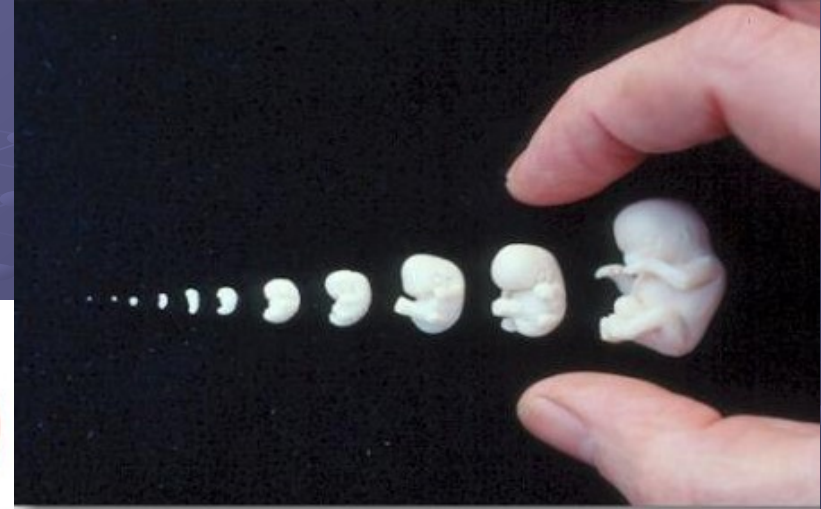
presenium (stárnutí) 65–75 let

senium (stáří) 75–85 let

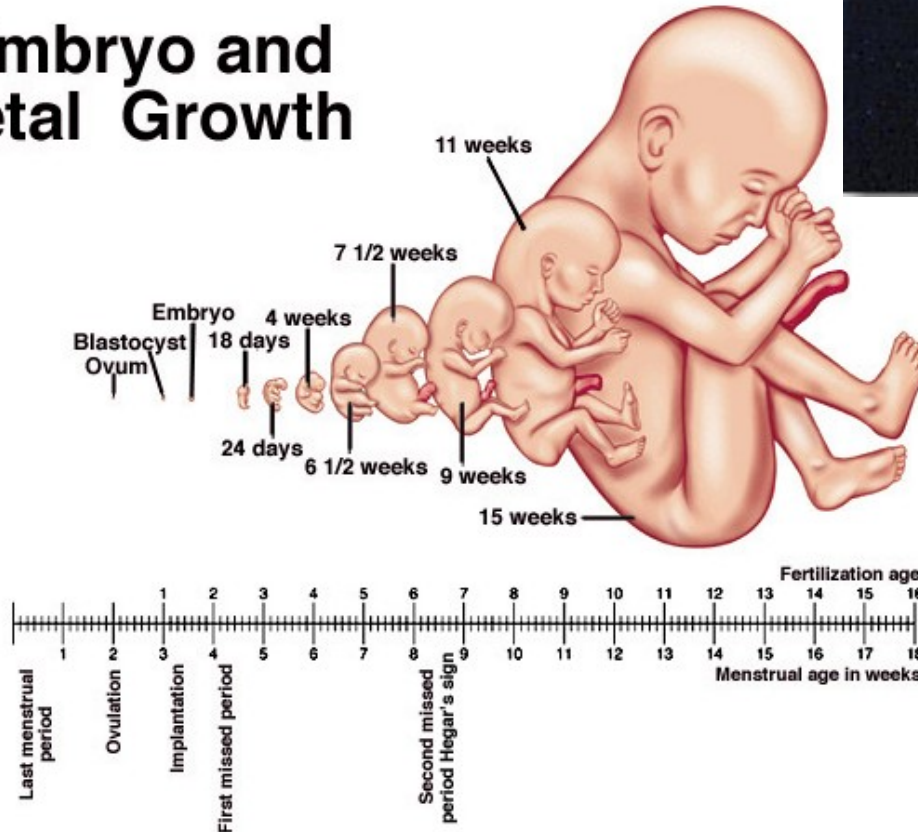
dlouhověkost nad 85 let

Období prenatalní

Před narozením člověka. Již v 1. měsíci se začíná formovat tělesná stavba i svalové skupiny, první pohyby). Od 4. měsíce intenzivnější pohyby – stupňují se.

Embryo and Fetal Growth

Období novorozenecké – do 1. roku

Po narození má páteř kyfotický tvar – mírně zaoblený oblouk, na těle jsou *rudimenty* – zbytky fylogenetického vývoje, např. kostrč

• **reflexy** pro udržení života, dítě si je neuvědomuje:

▪ **Sací reflex**

▪ **Robinsonův reflex** -(uchopovací reflex)

▪ **Reflex chůze** – ucítí – li dítě na chodidlech tlak, začne šlapat nohama začne intenzivně pohybovat nohama, rukama

▪ **Reflex plavací** – ve vodním prostředí začne pohybovat rukama a nohama

▪ **Šíjový reflex** - otáčí hlavu na stranu natažené ruky, druhou krčí – „šermíř“

Postnatální reflexy trvají 3 – 4měsíce, poté vyhasínají

Období novorozenecké – do 1. roku

Období novorozenecké – do 1. roku

Cefalokaudální vývoj

- 1. měsíc - zvedá hlavičku
- 2., 3. měsíc - pozoruje okolí, pase koníčky
- 4. měsíc - lozí
- 6. měsíc - sed
- 8.- 9. měsíc - staví se, nejdříve s pomocí
- 10. – 12. měsíc - umí stát, první kroky, krůčky na plných chodidlech
- začíná se formovat krční lordóza, hrudní kyfóza – sedem, a bederní lordóza. Vytvoří se esovitý tvar páteře

Období batolecího věku

1 – 3 roky

Zpočátku při chůzi padá, ale ne nebezpečně. Lokomoce se zdokonaluje, ve 3. letech umějí děti chodit jistě.

a) prvky chůze: -

- 2 roky - po špičkách, ještě přísunná chůze do schodů
- 3 roky - střídavá chůze po schodech, poskoky
- 2 - 3 roky - cupitavý běh, ale neumí spojit běh se skokem (rozběhne se, zastaví a pak teprve skočí). Špatný odhad, velká odvaha, nepružné skoky

b) házení a chytání

- jemné pohyby se učí cefalokaudálně (loket – zápěstí – prsty)
- přeleze překážku do pasu, umí chodit, běhat, ale rádo se ještě vrací k zemi
– rádo si hraje v sedě na zemi

Období batolecího věku 1 – 3 roky

Období předškolního věku 3 – 6 let

Dále se rozvíjejí základní pohybové dovednosti jako běh, učí se skoku a hodů. Má rádo míčové hry, zdokonalování v chytání a hodech.

Základy k některým sportovním disciplínám – 5.rok prvky gymnastiky, lyžování, plavání, bruslení, jízda na kole.

Biologický vývoj:

- dále se formuje tvorba páteře
- dbát na správné držení těla
- cvičení – napodobování nějaké činnosti nebo zvířátka
- páteř a kosterní systém jsou pružné- možnost tvarování a vytvoření návyku

Období předškolního věku 3 – 6 let

Období mladšího školního věku

6 – 11 let

věk 6 – 8 let – tzv. 2. dětství

- školní docházka – znamená pro dítě určité pohybové omezení
- biologická zralost pro školní docházku – FILIPÍNSKÁ míra = dítě si má dosáhnout přes hlavu na boltec ucha protilehlé ruky
- zdokonalují se pohybové dovednosti, rozvíjí se obratnost a koordinace
- učíme základní sportovní dovednosti – herní činnost, skoky, přeskoky, přelézání překážek....s náčiním, rovnováha...

věk 8 – 11 let

- zlepšení celého vývoje motoriky
- zahajuje se většina sportovních disciplín
- nemají schopnost se soustředit dlouho na jednu činnost
- příprava by měla být co nejvšestrannější – všestranný pohybový rozvoj

Období mladšího školního věku 6 – 11 let

Starší školní věk

11 – 15 let

- nástup činnosti pohlavních hormonů.
- děvčata 1,5 – 2 roky náskoku
- výrazný negativní vliv na motoriku mají disproporce v růstu, projevuje se diskoordinací pohybů, zhoršením obratnosti a silové schopnosti, přesnosti a plynulosti pohybu, motorickým neklidem.

Vrchol negace je u děvčat ve 13 u chlapců ve 14 – 15.

Pravidelná tělesná výchova v pubertě tlumí negativní projevy v motorice.

Na konci tohoto období můžeme pozorovat typicky ženskou a mužskou motoriku.

- Žena: zaoblenost a plynulost pohybu.
- Muž: silový projev.

Starší školní věk 11 – 15 let

Období adolescence

15 – 20 let

- mizí anatomické disproporce a diskoordinace motoriky předchozího období.
- nastupuje období vrcholu motorické aktivity života člověka,
- chlapci výkonnostně jasně převyšují dívky - výrazné rozdíly zejména v lokomočních pohybech a činnostech využívající velké svalové skupiny.
- trénované ženy předčí ve speciální výkonnosti muže, ženský pohyb vyniká ladností nad pohybem mužů.

Období adolescence 15 – 20 let

Mladší dospělost

20 – 35 let

- motorická výkonnost je značně diferencovaná především v závislosti na somatotypu, zaměstnání, trénovanosti a životosprávě jedince.
- výrazný pokles výkonnosti nastává již v tomto období u jedinců s hypokinetickým způsobem života.
- nejlepší předpoklady pro rozvoj maximální úrovně
  - rychlosti a obratnosti jsou kolem 20. roku
  - pohyblivosti 23. roku a síly
  - vytrvalosti mezi 26. – 30. rokem života.

Mladší dospělost

20 – 35 let

Střední dospělost

35 – 50 let

- mezi jedinci značné motorické rozdíly v závislosti na vlivu prostředí.
- úroveň jednotlivých motorických schopností přirozeně klesá (rychlost, obratnost, pohyblivost), tréninkem lze udržet vysokou úroveň síly a vytrvalosti (do 6. decenia).
- techniku pohybu lze zlepšovat i v tomto období.

Střední dospělost 35 – 50 let

Starší dospělost

50 - 65 let

- dochází k přirozenému poklesu úrovně všech pohybových schopností a motorické výkonnosti, úroveň poklesu lze snížit trénovaností.

Období stáří

65 – 75 let

- dochází k značným změnám v motorice, projevující se poklesem tempa pohybů, strnulostí a neplynulostí pohybů, ztrátou pohybové harmonie. Tyto znaky tzv. stařecké motoriky lze vhodnými formami tělesné aktivity oddálit často až do 8. decenia.

Období středního věku 45 - 60 let

Období stáří 65 – 85 let

Dlouhověkost

85 – ... let

- pokles motoriky je již nevyhnutelný, rozdíly mezi trénovanými a netrénovanými jedinci mizí

